

De bessenplukkers

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Amanda Peters

De bessenplukkers

Vertaald door Caecile de Hoog

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6820 2

© 2023 Amanda Peters

© 2024 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Caecile de Hoog

Alle rechten voorbehouden

Oorspronkelijke titel *The Berry Pickers*

Oorspronkelijke uitgever Catapult

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Stocksy; © Getty Images

Foto auteur © Audrey Michaud-Peters

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn vader, bedankt voor de verhalen.

Wela'lin a'tukowin

PROLOOG

Ik zit met mijn rug tegen de muur, mijn kussens zijn plat. Mae heeft ze wel opgeschud, maar dat is alweer uren geleden. Ik heb een foto van Leah in mijn handen. Van toen ze nog klein was, nog voor ik wist dat ze bestond. Terwijl het buiten begint te schemeren, verwonder ik me erover hoezeer ik door vrouwen ben gevormd, hoewel ik het grootste deel van mijn leven niet bij ze in de buurt ben geweest.

Door de pijn aan mijn benen kan ik niet buiten bij het vuur zitten, naast de boomstronk die ik al zo lang als een vriend beschouw. Ik heb genoeg van dit bed, de medicijnen, de eenzaamheid die ziek zijn met zich meebrengt, de wetenschap dat de mensen van wie ik hou, hoe ze ook hun best doen, mijn eenzaamheid nooit zullen begrijpen. Doodgaan is iets wat ik alleen moet doen. Leah, inmiddels een volwassen vrouw, komt een paar keer per week langs. Mae en Ben, mijn zus en mijn oudere broer, zorgen voor me, hoewel ik dat niet heb verdiend. Mijn moeder bidt.

‘Joe?’ Mae zet de deur op een kier en haar gezicht verschijnt in de opening tussen de deur en de muur.

‘Ik ben wakker.’

De deur gaat verder open en Mae komt binnen. Haar ogen staan vrolijk. Het is lang geleden dat ik iemand vrolijk zag kijken.

‘Wat zie je er gelukkig uit, Mae.’

‘Ik ben ook gelukkig.’

Ik probeer wat meer rechtop te gaan zitten. Ik wil er helemaal voor haar zijn, ik wil haar laten zien dat wat haar gelukkig maakt, mij ook gelukkig maakt.

‘Joe, we hebben bezoek. En ik denk dat we heel wat hebben bij te praten.’

JOE

De dag dat Ruthie vermist raakte leken de muggen heel veel honger te hebben. Volgens de witte mensen in de winkel waar we onze voorraden insloegen, waren indianen zulke goede bessenplukkers omdat ons bloed iets zurigs had wat de muggen op afstand hield. Maar zelfs als jongetje van zes wist ik al dat dat niet waar was. Muggen discrimineren niet. Nu ik hier lig, bijna op de kop af vijftig jaar later, en van binnenuit word verteerd door een ziekte die ik niet eens kan zien, ben ik er niet meer zo zeker van. Misschien zijn we wel zuur.

Hoe ons bloed ook smaakte, we werden gebeten. Maar mam wist een middeltje tegen de jeuk, waardoor we 's nachts konden slapen. Ze haalde de schors van een elzentak, kauwde erop tot het een brij was en bracht die aan op de beten.

‘Stilzitten, Joe. Niet zo wriemelen,’ zei ze terwijl ze de dikke pasta aanbracht. De elzen vormden een smalle bomenrij die achter langs de velden liep. De velden strekten zich eindeloos uit, of zo leek het. Meneer Ellis, de landeigenaar, had zijn land opgedeeld en elk perceel met grote stenen afgebakend, zodat gemakkelijker te zien was wat we gedaan hadden en wat we nog moesten doen. Uiteindelijk kwam je altijd weer uit bij de

bomen. De bomen of Route 9, een slechte weg vol met gaten zo groot als een watermeloen en zo diep als het meer, een donkere, slingerende streep asfalt waarover we elk jaar weer naar Maine reden.

Toen al, in 1962, stonden er maar weinig huizen langs Route 9, en de huizen die er stonden waren oud, de grijze en witte verf bladderde af, de veranda's hingen scheef en waren verrot, het gras schoot groen en geel op tussen de afgedankte auto's en koelkasten waarvan de roestschilfers wegwaaiden bij een straffe wind. Als we midden in de zomer uit Nova Scotia aankwamen, een karavaan van lachende en zingende donkergetinte arbeiders die een wereld van onkruid en roest binnentrok, keerden de bewoners ons de rug toe, want onze aanwezigheid getuigde van hun onvermogen iets van het leven te maken. Alleen in het najaar was er sprake van enige vreugde, als de zon een gouden gloed verspreidde en de velden oplichtten onder een glorieuze septemberlucht.

Te midden van al dat roest, al dat verval, stond het huis van meneer Ellis. Het stond op de hoek van Route 9 en de zandweg die naar de andere kant van het meer leidde, waar geen indianen kwamen, de kant waar de witte mensen 's zondags zwommen en picknickten en verbrandden in de zwakke zon van Maine. Jaren later, voor ik opnieuw vertrok, dacht ik thuis terug aan dat huis als aan een plaatje uit een boek of tijdschrift dat je in de wachtkamer van een busstation of bij de dokter doorbladert. Hoge esdoorns hingen over de oprit en iemand had tussen het huis en de zandweg die naar onze kampen voerde een rij dennen geplant zodat we niet naar binnen konden kijken, wat niet wegnam dat we het bleven proberen.

'Ben, waarom bouwen ze een huis als dat toch alleen maar uit ramen bestaat?' vroeg ik aan mijn broer.

‘De mensen moeten een dak boven hun hoofd hebben. Het wordt hier ook koud, net als bij ons.’

‘Maar al die ramen,’ zei ik verbaasd.

‘Ramen zijn duur. Zo laten ze de wereld zien dat ze rijk zijn.’

Ik knikte, ook al begreep ik het niet echt.

Dat het huis wit was – het werd om het jaar geschilderd –, rode sierlijsten had en twee zuilen bij de voordeur, was voor iemand als ik, die in een piepklein huisje woonde met drie kamers en een dak dat lekte, genoeg aanleiding om het een landhuis te noemen. Toen ik er jaren later terugkwam en meneer Ellis allang overleden was aan een hartaanval, bekeek ik het met frisse ogen en besepte ik dat het een gewoon huis was met twee verdiepingen en een erker.

Toen we die zomer, de zomer dat we Ruthie kwijtraakten, half juli aankwamen, stonden de velden vol met groen blad en kleine wilde bessen. We waren nog heel opgetogen, herinnerden ons nauwelijks het harde werk en de lange dagen van de vorige jaren. Mijn vader zette ons af met de voorraden voor de komende acht tot twaalf weken, en ging nog dezelfde dag terug. Met een stofwolk achter zich reed hij terug naar de grens om in New Brunswick de plukkers op te halen die elk jaar meegingen. Plukkers die hij kon vertrouwen: de oude Gerald en zijn vrouw Julia, Hank en Bernard, tweelingbroers die hard werkten en op zichzelf waren, de weduwe Agnes en haar zes kinderen, allemaal groot en sterk, en Frankie, de dronkenlap, een rare snuiter die bang was voor beren en voor het donker, en niet al te hard werkte.

Pap zei altijd: ‘Je moeder zegt dat ook mensen als Frankie geld nodig hebben en een doel in hun leven, al is het maar voor acht weken.’

‘Ik pluk meer dan hij, pap,’ zei ik terwijl ik met mijn hoofd

naar Frankie gebaarde, die afwezig een besje in zijn mond stopte, ‘en hij eet er net zoveel als hij plukt.’

‘Joe, er zijn nu eenmaal mensen waar we begrip voor moeten hebben. Je weet dat hij bijna verdronken is als baby, en daarna is het nooit meer helemaal goed gekomen. Er is niets mis met Frankie, God zal er wel een bedoeling mee hebben, dus we nemen hem gewoon zoals hij is. Hij heeft dit werk elke zomer net zo hard nodig als wij. Hij komt graag mee, zit bij het vuur en verdient een zakcentje. Het geeft hem iets om naar uit te zien.’

‘Ja, maar pap...’ begon ik, misnoegd omdat Frankie er geld voor kreeg en ik, die heel wat meer bessen plukte, alleen maar nieuwe kleren voor school in september.

‘Geen gemaar, ga aan het werk en wees aardig voor Frankie. Ooit zul je het zelf nodig hebben dat anderen aardig voor jou zijn.’

Toen mijn vader was vertrokken om de andere plukkers op te halen, maakten wij de hut schoon en sloegen we onder het toezien van onze strenge moeder ons kamp op. ‘Trek het gras tussen de planken van de veranda uit, jongens. Laten we het hier een beetje netjes maken.’ We haalden onze handen open aan dat gras dat het had gewaagd in onze afwezigheid door de kieren te groeien. Daarna sprokkelden we hout voor twee kampvuren, een om op te koken, dat vrijwel voortdurend brandde, en nog een om water op te warmen voor de afwas en om in het weekend onze kleren te wassen. Mijn oudste zus hielp mee met het schoonmaken van de hut, terwijl een paar andere meiden naar het huis van de landeigenaar gingen om zijn vrouw met de grote schoonmaak te helpen. Ze kregen er wat geld voor, waar ze op de kermis haarspelden, clandestien gestookte whisky en popcorn van kochten.

Het meer was vanuit onze hut niet te zien, maar wel vanaf

de rand van het kamp, waar de oude Gerald en Julia hun tent opzetten. Wij hadden het geluk dat we een hut hadden met een dak, een deur, en een paar oude matrassen om op te slapen. Dat was maar voor weinigen weggelegd, de meesten, ook Ben en Charlie, mijn twee oudere broers, sliepen in een tent op de harde grond en gebruikten hun jasje als kussen.

Zodra alle families waren aangekomen, een paar uit New Brunswick, de rest uit Nova Scotia, werden de jongens luidruchtig en uitgelaten. Ze hadden elkaar sinds de vorige besenpluk niet meer gezien en er was veel uit te wisselen, wat ze dan ook met veel lawaai deden. Ik was die zomer nog te klein om met de grote jongens mee te doen, dus bracht ik veel tijd door met Ruthie, die uit hun buurt bleef omdat ze haar nerveus maakten. Overdag, als ze aan het werk waren, hield ze net zoveel van ze als van ons allemaal, maar 's avonds, als ze zongen rond het vuur, flirtten met de meisjes en met elkaar stoeiden, trok ze zich terug in de hut en ging ze met haar pop van oude sokken onder haar arm met haar rug tegen de achterwand liggen slapen. Mam lag aan haar andere kant om haar te beschermen tegen de rumoerige jongens, die ze al was vergeten.

Toen we die zomer met de oude truck naar het zuiden vertrokken, waren we met zijn zevenen. Pap, mam, Ben, Mae, Charlie, Ruthie en ik. Ben en Mae zaten intern op de indiaanse school en alle zomers voor die laatste kon mam niet wachten tot ze thuiskwamen, hoewel ze deed alsof dat niet zo was. Als het dan zover was, kregen ze nauwelijks de kans om uit te stappen of mam wierp zich op ze, greep ze om de beurt vast en nam hun gezicht in haar handen terwijl ze naar ze keek met een blik alsof ze van goud waren. Ze kustte ze op hun voorhoofd en bleef hun namen maar herhalen als een weesgegroetje. Pap klopte Ben op zijn rug, gaf Mae een knuffel en dan moesten we

allemaal de truck in en reden we naar de grens. Van de school-inspecteur mochten we ze maar twee keer per jaar zien, met kerst en met de bessenpluk. ‘Hard werken is goed voor hun karakter, het zal ze helpen rechtgeaarde burgers te worden’, las Ben een keer voor uit een brief waarvan hij de snippers aan elkaar had geplakt nadat pap hem had verscheurd. Pap mocht meneer Hughes niet, de dikke inspecteur met zijn pokdalige paarse neus, en na die brief hoefden Ben en Mae niet meer terug. Ze bleven thuis en gingen naar dezelfde school als Charlie en ik.

Nu ligt Ben in het eenpersoonsbed tegenover me te slapen. Meestal blijft hij wakker, uit angst dat ik mijn laatste adem uitblaas als het zijn beurt is. Als hij daar niet ligt, ligt Mae er te mompelen en te snurken. We zijn nog maar met zijn vieren: mam, Mae, Ben en ik. Als de geestenwereld bestaat, zal het fijn zijn om iedereen terug te zien die ik ben verloren. Fijn om ze een hug te geven en te zeggen dat ik van ze hou en dat het me spijt. Aan beide kanten van de magische grens heb ik excuses aan te bieden. Als de hemel niet bestaat, zal ik het nooit weten, dus ik maak me er maar niet druk om. Eigenlijk zou ik mam moeten zeggen dat ik betwijfel of er een hemel is, maar zij gelooft dat alle overledenen van wie ze heeft gehouden aan Gods rechterhand zitten.

Diezelfde zomer zaten we half augustus op een heldere avond rond het kampvuur. Pap had zijn viool opgeborgen en we waren moe van het dansen en zingen. Ruthie en ik spreidden een deken uit op de grond en gingen liggen. We lieten ons hoofd op onze handen rusten en keken naar de vuurvliegjes die de sterren naar de kroon staken. Wie geluk had en oud genoeg was, ging naar Allen’s Mountain, waar ze hun eigen kampvuur hadden. Mae vertelde ons sterke verhalen over jon-

gens en meisjes die met elkaar dansten en zoenden, en deed haar best ons te laten geloven dat zij altijd braaf was en zulke dingen nooit deed. Maar daar geloofden Ruthie en ik geen woord van. Mae was in voor elk feestje en raakte altijd in de problemen. Rond ons vuur ging het gesprek over andere dingen.

‘Ze zeggen dat het goed is, dat de kinderen zich leren aanpassen, werk zullen vinden.’ De oude vrouw had dikke, knoestige handen, maar ze vlocht met de lange stroken essenhout een mand zonder ook maar een moment haar blik neer te slaan om te kijken wat ze deed.

‘Bullshit, als je het mij vraagt. Niemand heeft het recht ons onze kinderen af te nemen, en witte lui al helemaal niet. Je ziet hoe die hun kinderen opvoeden, tot watjes, huilebalken. Ze hebben geen plezier, en nu moeten ze de onze ook nog hebben.’

‘Begrijp me niet verkeerd, ik vind het heerlijk om Ben en Mae weer thuis te hebben, maar er is toch wel iets voor te zeggen dat ze leren over de Bijbel,’ zei mijn moeder terwijl ze de steken opzette voor een nieuw paar sokken en zich dichters naar het vuur boog om beter te kunnen zien wat ze deed. ‘Ik twijfel nog steeds of het goed was om Ben en Mae terug te halen, maar voor Lewis is het een uitgemaakte zaak.’ Mijn moeder kon er niets aan doen dat ze in de ban van de kerk was geraakt; de uitgebreide ceremonies hadden de plaats ingenomen van de rituelen die uit haar hart waren gerukt tijdens een jeugd waar ze zelden over sprak. Ruthie stond op en fluisterde in mijn oor dat ze naar de wc moest. Ze liet een warm kuiltje achter in de deken die we deelden. Ze is niet meer op die deken gaan liggen. Toen mijn moeder na een tijdje naar haar op zoek ging, lag ze opgerold in een hoek van de hut te slapen.

De volgende dag raakte Ruthie vermist.

Pap liep heen en weer tussen de rijen om te kijken hoe we vorderden en af en toe naar een struik te wijzen die we vergeten waren of waaraan nog wat bessen hingen. Aan het eind van de dag kwam hij samen met de plukkers en noteerde hij hoeveel kratten ze die dag hadden gevuld. Er waren luiards bij die takken en bladeren op de bodem van hun krat legden waardoor het leek alsof ze meer hadden geplukt dan ze hadden gedaan. Maar daar trapte pap nooit in, hoe vaak ze het ook probeerden. De plukkers werden per krat betaald. Meneer Ellis liep langs een van de touwen die de rijen struiken van elkaar scheidde toen Ruthie met een emmertje water vanuit de andere richting bij mijn vader aankwam. Met trillende armpjes omdat hij zo zwaar was, hield ze de blauwe plastic emmer met het witte hengel waar we op zondagmiddag zandkastelen mee bouwden naar hem omhoog.

‘Wela’lin ntus.’ Pap bedankte haar, nam het emmertje van haar over en nam een slok.

‘Zij zegt ook niet veel, hè, Lewis?’ Meneer Ellis legde een zweterige hand op haar hoofd en maakte een draaiende beweging waarbij hij zijn dikke tong liet klakken, alsof Ruthie simpel was of zo. Ze bleef staan en liet hem begaan. Zijn buik hing over de broekriem van zijn vuile, vette spijkerbroek. ‘Ze is lichter dan je andere kinderen. Zal ze uiteindelijk voordeel van hebben, maar ik denk niet dat je haar helpt door in dat brabbeltaaltje te praten.’ Pap nam een slok, gaf Ruthie haar emmertje terug en terwijl hij naar Ben en mij wees, gaf hij haar een duwtje in de rug, weg van meneer Ellis. Het water klotste over de rand toen ze naar ons toe liep. Ben wilde het emmertje pakken, maar ik was hem voor en goot wat er nog over was van het water over mijn hoofd. Ik hoestte en proest-

te toen er wat in mijn mond kwam en ik me verslikte. Ruthie hurkte naast me neer en wreef over mijn rug zoals ze mam zo vaak had zien doen.

Tegen het middaguur reed pap langzaam in de blauwe truck langs de gaard om de plukkers op te halen, want iedereen had honger. Bij het grote veld dat het dichtst bij ons kamp was, deelde mam broodjes met worst uit. Het brood was droog en bleef aan mijn verhemelte plakken. Soms hadden we ketchup of mosterd, maar meestal alleen maar brood en worst. Als mam even niet keek, haalde ik de worst eraf en gooide ik het brood naar de kraaien. Ik had een flinke pets gekregen als ze het had gezien, want als er iets was wat ze niet tolereerde was het verspilling, met de zeven monden van haar eigen gezin plus het kamp dat ze moest voeden.

Die dag zaten Ruthie en ik langs het veld op onze steen. Daar zaten we graag als de jongens er de paar minuten dat ze vrij waren tussenuit knepen om een duik te nemen in het meer of met een meisje te zoenen. Mae was al bezig met het avondeten, dat meestal bestond uit aardappelen met vlees, en dat buiten, in de ondergaande zon werd klaargemaakt. Maar het was wel voor het hele kamp, dus het was een hele klus om al die aardappelen te schillen. Mae klaagde er vaak over, en soms nam ze de benen. Dan liftte ze naar Bangor zonder zich er ook maar een moment om te bekommeren dat pap zich zorgen zou maken en mam woedend zou zijn. Als het donker was kwam ze aangeslenterd en stopte ze Ruthie en mij snoepjes toe. We vroegen nooit waar ze die vandaan had – het kon ons niks schelen. De smaak van de suiker en het zure poeder vonden we heerlijk. De snoepjes bleven aan onze tanden plakken. Mam gaf Mae de wind van voren, wat ze lijdzaam onderging. Dan was ze een paar weken braaf en behulpzaam, tot ze er weer

vandoor ging. Je wist het nooit met Mae.

Later kon niemand zich herinneren Ruthie te hebben gezien nadat ik mijn brood naar de kraaien had gegooid en ik met een vinger tegen mijn mond had gezegd: 'Niet aan mam vertellen, Ruthie.'

'Ik zal je nooit verklikken, Joe.' Haar stem klonk zacht en ze had die blik in haar ogen. Stil, bedachtzaam. Gek wat je je herinnert als er iets misgaat. Dingen die je van een gewone dag nooit zou herinneren blijven voor altijd in je geheugen zitten. Ik herinner me dat Ruthie een zomerjurk aanhad die eerst van de oudere meisjes was geweest. Toen Ruthie hem kreeg was hij dun geworden en opgelapt, en hij was te groot voor haar tenge-re lijfje. Op de oorspronkelijk blauwe stof zaten stukjes groen en rood, en onder haar arm zelfs een lapje blauw corduroy van mijn werkbroom van de zomer daarvoor. Ik zie ook haar gezicht nog voor me, het gezicht van mijn moeder – ze leken griezelig veel op elkaar, iedereen zei er wat van – toen Ruthie haar blik afwendde en naar een kraai keek die naar het brood dook dat ik had weggegooid.

Ik rende naar beneden om steentjes over het meer te laten ketsen, zoals ik bijna elke dag deed voor ik weer aan het werk moest. Het was nooit in me opgekomen dat ze aan de wandel zou gaan. Als ze haar brood op had, zat ze altijd naar de vogels te kijken tot mijn moeder of Mae haar kwam halen. Toen pap langsreed met de truck vol plukkers om ze terug te brengen, had hij niet eens in de gaten dat ze weg was. Pas toen mam naar de rots kwam om haar te halen omdat ze niet was teruggekomen om Mae te helpen, werd ze ongerust. Ze riep haar, ze dacht dat Ruthie zich had verstopt omdat ze geen zin had om te helpen, hoewel dat niets voor haar was.

'Ruthie! Ruthie! Kom tevoorschijn, meisje, zodat ik je kan

zien.’ Ze liep langs de bomenrand toen pap terugkwam met de lege truck. Hij minderde vaart en reed over het hobbelige pad achter haar aan.

‘Wat is er aan de hand?’

‘Ruthie is ervandoor. Als ik haar vind krijgt ze een pak rammel omdat ze me zo ongerust heeft gemaakt.’ Pap glimlachte, boog opzij om het raampje bij de passagiersstoel dicht te draaien tegen het stof en de muggen, en reed verder terwijl mam Ruthie bleef roepen.

Pap was twijn aan het snijden om een nieuw veld af te bakenen toen mam zonder haar jongste terugkwam bij de hut.

Verbaasd keken we op toen de truck zand en steentjes opspattend aan kwam rijden. Hij stopte en pap schreeuwde dat we allemaal weer naar de truck moesten komen. Voor we ons gereedschap lieten vallen en met de anderen in de achterbak klommen, keken Ben, Charlie en ik naar de zon en zagen we dat het nog geen tijd was om met werken te stoppen. Toen we thuiskwamen zat mam met haar hoofd in haar handen op een plastic stoeltje. Mae zat naast haar met haar armen om haar heen.

‘Luister allemaal. Ruthie is blijkbaar gaan dwalen,’ zei pap. Als één man keek iedereen om naar de bomen en het pad dat naar het meer leidde, alsof we daardoor Ruthie tevoorschijn zouden toveren. ‘We splitsen ons op en kammen in tweetallen het bos uit.’

Mae ging met Charlie mee, ik liep achter Ben aan het bos in. De struiken schramden mijn benen en mijn gezicht. Tot mijn laatste snik, en die zal niet lang op zich laten wachten, zal ik me het geluid herinneren van al die stemmen die Ruthie riepen. We zochten overal in het bos en bij het meer, speurden de hele oever af, want je wist maar nooit. We spitsten onze oren

op gejuich van degenen die haar eindelijk hadden gevonden, maar dat kwam niet. Toen de zon begon onder te gaan en we maar bleven roepen, werd ik misselijk, een misselijkheid die zich door mijn hele lijf verspreidde. Het geroep galmde in mijn buik terwijl de schemering inviel. Ben bleef staan toen ik op de vochtige grond tussen de bomen moest gaan zitten om op adem te komen.

‘Kom op, Joe, opstaan. Dit is niet het moment om uit te rusten. Ruthie is vast doodsbang.’ Ben greep mijn arm vast om me overeind te trekken, maar mijn benen wilden niet en ik smakte terug op de grond. ‘Joe, stel je niet aan. Kom op.’

Ik barstte in tranen uit, draaide me van hem weg en braakte op het mos.

‘Jezus. Kom, ik neem je mee terug naar het kamp.’ Ben tilde me op, en alsof ik zo licht was als een veertje nam hij me op zijn rug. Ik sloeg mijn armen om zijn hals en legde mijn hoofd op zijn schouder. ‘Wee je gebeente als je over me heen kotst, dan laat ik je hier achter, hoor.’

Ik knikte zwakjes en mijn kin stootte tegen zijn schouderblad.

Toen we terugkwamen zat mam nog steeds op haar stoeltje naar het vuur te staren. Het was bijna etenstijd, maar er was nergens eten te bespeuren. Mae hielp me van Bens rug af en legde me op een oude deken met mijn hoofd bij de voeten van mijn moeder. Ze noemde me niet eens een watje toen Ben haar vertelde dat ik in het bos had overgegeven.

‘Maak je geen zorgen, Joe,’ zei mam. ‘Ze is waarschijnlijk te ver afgedwaald. Ze wordt vast wel gevonden. Maak je nou maar niet druk.’

Het was het uur van de dag waarop de zon plaatsmaakt voor de avond en alles er spookachtig uitziet. Pap kwam naar het